

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Երևանի Գր.Նարեկացու անվան

N137 հիմնական դպրոցի

<<ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱ>>

Առարկայի ուսուցչուհի՝

Ալիսա Իսախանյան

2022թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.Ներածություն-3

2.Դասի պլան`<<Կիրիգամի արվեստի ստեղծումը և կատարման ընթացքը >>-4

3.Եզրակացություն

4.Գրականություն

Ներածություն

Տեխնիկայի և գիտության զարգացման այս դարաշրջանում մարդիկ ավելի շատ են շփվում 3D մոդելների հետ: Անգամ ցածր տարիքի երեխաներին հաճելի է տեսնել և ուսումնասիրել 3D գրքերը, քանի որ այն ավելի տեսանելի, շոշափելի և պատկերավոր են:

Դպրոցական տարիքի երեխաներին հետաքրքրում է զանազան երկրաչափական մարմինների կառուցվածքը, որը նրանք ուսումնասիրում են գծագրություն առարկայից: Իսկ ճարտարապետական կիրիգամի միջոցով կարելի է ստանալ 3D մոդելների այնպիսի բարդ պատկերներ, որոնք կարող են մրցել համակարգչով արված նմուշների հետ:

Այս արվեստը երեխաների մոտ զարգացնում է առարկայի եռաչափ ընկալումը, մտահորիզոնը, մշակում է աշխատանքի կատարման պլանավորմանը, աչքաչափը, զարգացնում է ձեռքի մատերի շարժումների մոտորիկական, նպաստում է ընկերասիրություն, փոխօգնություն, համբերություն և զգուշավորություն:

Կիրիգամի արվեստի ստեղծումը և կատարման ընթացքը

Ճարտարապետական կիրիգամին մի ուղղություն է, որը միացնում է օրիգամին և կիրիգամին միասին: Այն համարվում է ամենահետաքրքիրը, բայց և միևնույն ժամանակ ամենաբարդը:

Կիրիգամիով զբաղվող երեխաներին պետք է`

1 . Ծանոթացնել թղթի տեսակների և նրանց ստացման մասին :

2. Իմանան դանակով աշխատելու անվտանգության կանոնները, կարողանան տարբերել դանակների տեսակները, լինեն զգույշ, ուշադիր և համբերատար:

Իսկ որտեղի՞ց է առաջացել այդ արվեստը և ե՞րբ:

Այս արվեստը մեծ ճանաչում է ստացել 20-րդ դարում`

1980-ական թվականներին: Իսկ այս արվեստի հեղինակը հանդիսանում է ճապոնացի ճարտարապետ **Մասախիրո Տյատանին:**

Այդ աշխատանքը կատարելու համար նա սկզբում օգտագործել է սովորական մկրատը և աշխատանքը կատարել է բարակ սովարաթղթի վրա`

-սկզբում նկարն է կտրել ,

-այնուհետև` ծալել:

Այն կարելի է ասել թղթի կախարդական աշխարհ:

Որպես կանոն, աշխատանքը սկսվում է տարբեր ձևանմուշներ կտրելուց և թուղթը ծալելուց : Ընդ որում ձևանմուշները կարող են լինել ինչպես համաչափ, այնպես էլ անհամաչափ: Նախկինում այդ աշխատանքը կատարում էին մկրատով , որը շատ աշխատատար էր և բարդ , շատ անգամ վնասվում էր թուղթը և ստաված նորից էին կտրում:

Ասենք, որ այժմ աշխատանքը կատարում են հատուկ դանակներով՝ (лаицет)-ներով, հետևաբար մինչ աշխատանքի սկսելը խոսում և ներկայացնում ենք՝

- անվտանգության կանոնների մասին ,
- ինչպես ճիշտ բռնել դանակը ,
- դանակով չխաղալ, չվախեցնել, չթափահարել ,
- ավարտելուց հետո ,դանակը դնել պատյանի մեջ,
- լինել զգույշ, ուշադիր և համբերատար,
- մաքրել ավելորդ գծերը և զգուշությամբ ծալել:

Կիրիգամին օրիգամիի տեսակ է, որի պատրաստման ժամանակ, ի տարբերություն օրիգամիի, հնարավորություն է տալիս օգտագործել և՛ մկրատ, և՛ սոսինձ:

Կիրիգամի բառը բաղկացած է ճապոներեն կիրու (կտրել) և կամի (թուղթ) բառերից, այսինքն կտրել թուղթը:

Պետք է նշել, որ կիրիգամի պատրաստելիս կտրում են միայն

անհրաժեշտ ուրվագծերը, իսկ մնացած նուրբ կտրվածքները կատարում են գրասենյակային դանակի օգնությամբ:

Բայց դրա հետ մեկտեղ պետք է հասկանալ , թե ինչպես պետք է թուղթը կտրել , որպեսզի հասնենք այն արդյունքին , ինչը դրված է բոլորիս առջև և ինչպե՞ս ծալել...

Աշխատանքը սկսվում է թուղթը ծալելուց և տարբեր ձևանմուշներ կտրելուց:

Ձևանմուշները կարող են կտրվել ինչպես համաչափ ` այնպես էլ ոչ համաչափ:

Գոյություն ունի կիրիգամի և ճարտարապետական կիրիգամի` կառույցներ :

6

Կտրման այդ աշխատանքը կարող է լինել նկարի կտրում և ճարտարապետական կիրիգամի`այսինքն 3D պատկերներ` ճարտարապետական կառույցներ : Այդ աշխատանքները կատարում են հատուկ դասակներով և ռետիսե ծածկույթի վրա:

Ճարտարապետական կիրիգամիով զբաղվող երեխաների մոտ զարգանում է`

1.Առարկայի եռաչափ ընկալումը:

2. Ձեռքերի շարժման մոտորիկան:

3. Նկարի ճիշտ ծավալման ընթացքը:

Կիրիգամիով զբաղվող երեխաները պետք է ունենան՝

- տարրական գիտելիքներ թղթի տեսակների մասին ,

- իմանան դանակով աշխատելու անվտանգության կանոնները (ինչպես բռնել դանակը, ինչպես կտրել),

- լինել զգույշ, ուշադիր և ամենակարևորը՝ համբերատար:

Կիրիգամին լինում է նկարի կտրում և ճարտարապետական կիրիգամի՝ այսինքն 3D պատկերներ:

Թղթի կտրման արվեստը հայտնվել է Հան դինաստիայի ժամանակ՝ մ.թ. 4-րդ դարում, երբ չինացի պաշտոնյա Ցայ Լունը հայտնագործեց թուղթը մ.թ. 105 թվականին (2-րդ դար) : Իսկ Եվրոպայում երևան է եկել 11- 12-րդ դարերում:

7

Հայաստանում օգտագործվել է 8 - 9-րդ դարերից: Թղթի վրա մեզ հասած հայկական ամենահին փրկված թուղթը 6-րդ դարի ժամանակաշրջանի սիմետրիկ շրջանն է, որը հայտնաբերվել է Սինցզյան Չինաստանում: Թղթի կտրումը շարունակվել և կիրառվել է Սոնգ դինաստիաների ժամանակ՝ որպես դեկորատիվ արվեստի հանրաճանաչ ձև:

Թուղթ կտրելը կամ **թղթի կտրումը**՝ թղթի ձևավորման արվեստ է : Արվեստը զարգացել է ամբողջ աշխարհում՝ հարմարվելով տարբեր մշակութային ոճերին:

Ոճերի մեծամասնության ավանդական տարբերություններից մեկն այն է, որ նմուշները կտրված են մեկ թերթիկից, ի տարբերություն բազմաթիվ հարակից թերթերի, ինչպես կոչվում :Այդ արվեստը կոչվեց Կիրիգամի:

Կիրիգամին օրիգամիի տեսակ է, որի պատրաստման ժամանակ ի տարբերություն օրիգամիի, հնարավորություն կա օգտագործել մկրատ և սոսինձ: Կիրիգամի բառը բաղկացած է ճապոներեն կիրու

(կտրել) և կամի (թուղթ) բառերից այսինքն՝ կտրել թուղթը:

Պետք է նշել, որ կիրիգամի պատրաստելիս մկրատով կտրատում են միայն հիմնական ուրվագծերը, իսկ մնացած նուրբ կտրվածքները կատարվում են գրասենյակային դանակի օգնությամբ:

Ձևանմուշները կարող են կտրատվել ինչպես համաչափ՝ այնպես էլ անհամաչափ: Կիրիգամի միջոցով պատրաստվում են գեղեցիկ տարածական բացիկներ, ինչպես նաև այլ հետաքրքիր տարածական պատկերներ, օրինակ՝ ճարտարապետական մակետներ:

Միացյալ Նահանգներում կիրիգամի տերմինը հորինել է Ֆլորենս Թեմկոն ճապոնական կիրի<<կտրված>> բառից, իսկ կամի

<<թուղթ>>՝ իր 1962 թվականի գրքի վերնագրում՝ « **Կիրիգամի ,
թղթի կտրման ստեղծագործական արվեստը** » :

Գիրքը բավական հաջողություն է ունեցել և կիրիգամի բառը
ընդունվել է որպես թղթի կտրման արվեստի արևմտյան անվանում:

Որպես կանոն, կիրիգամին սկսվում է ծավլած հիմքով, որն
այնուհետև բացվում է: Կտրվածքները բացվում և հարթվում են՝
պատրաստի դիզայնը պատրաստելու համար:

Պարզ կիրիգամիները սովորաբար սիմետրիկ են՝

Օրինակ՝ ձյան փաթիլները, հնգագրամները կամ խուլորձի
ծաղիկները՝ 5 աստղանի աստղ , կամ գրաֆիկա որը աշխարհով մեկ
ճանաչված գրելու ոճի մի մասն է: Դրանք օգտագործվել են հնագույն
Ժամանակներից մինչև մեր օրերը, որոնք հայտնի են նաև հնգամյա,
հնգագրամ, ի թիվս այլոց անուններով, որոնցից շատերը վերցվում են
որպես ամուլետ կամ թալիսման՝ կախված մշակույթից:

Կիրիգամիի և «ամբողջական բազայի» կամ 180 աստիճան
բացվող կառույցների արվեստի միջև տարբերությունն այն է,
որ թուղթ կտրելը կամ թղթի կտրումը՝ թղթի ձևավորման արվեստ
է: Արվեստը զարգացել է ամբողջ աշխարհում՝ հարմարվելու տարբեր
մշակութային ոճերին: Ոճերի ավանդական տարբերություններից
մեկն այն է, որ նմուշները կտրված են մեկ թերթիկից, ի
տարբերություն բազմաթիվ հարակից թերթերի, ի տարբերություն
կուլաժուն

Թղթի կտրման արվեստը հայտնվել է
Յան դինաստիայի ժամանակ՝ մ.թ. 4-րդ
դարում, երբ չինացի պաշտոնյա Կայ Լուևը
հայտնագործեց թուղթը՝ մ.թ. 105
թվականին: Փրկված ամենահին թուղթը
6-րդ դարի վեց դինաստիաների
սիմետրիկ շրջան էր, որը հայտնաբերվել
էր Չինաստանում: Թղթի կտրումը

շարունակվել է կիրառվել Սոնգ և Տանգ դինաստիաների ժամանակ՝
որպես դեկորատիվ արվեստի հանրաճանաչ ձև: Ութերորդ կամ
իններորդ դարերում թղթի կտրումը հայտնվեց Արևմտյան
Ասիայում և անգամ իսկ Թուրքիայում՝ 16-րդ դարում:
Թղթի պատրաստման մասին գիտելիքները Եվրոպա հասան մինչև
13-րդ դարը, ուստի թղթահատումը կարող էր հայտնվել միայն
դրանից հետո: Շվեյցարիայում, Գերմանիայում, օրինակ՝ միայն 16-րդ
դարում է ստեղծվել թղթե արվեստը կամ շերենշիտը՝ (ուրվագիծը):

ԿԻՐԻԳԱՄԻ

Ճապոնական թղթի կտրումը կոչվում է Kirie կամ
Kirigami : Կիրիգամի՝ բառացի նշանակում է կտրված նկար:
Ասում են, որ այն զարգացել է մ.թ. 610-ից հետո, երբ
Չինաստանում հայտնագործված <<Tesuki Washi >> թուղթը
ճապոնիա բերվեց Կորեայից՝ բուդդայական վանական Դոնչոյի
կողմից:

ճապոնացիները առևտրային դարձրեցին ձեռքով թղթի պատրաստումը և մ.թ. 800 թվականին նրանց հմտություններն անմրցունակ էին: ճապոնական վաշիի առատությունը նշանակում էր թղթի կտրում և այնպիսի ճյուղեր, ինչպիսիք են **Կամիկիրինս`** (կատարողական թղթի կտրումը Էդո ճապոնիայում), զարգացան շատ արագ տեմպերով:

Վաշի թուղթը, որն այսօր աշխարհում ամենաշատն է` օգտագործվում է թղթի կտրման, գրքագերծման, ժապավենների և բազմաթիվ այլ կիրառումների համար:

Դա ոչ թե Tesuki washu-ն է, այլ իրականում ճապոնական Sekishu washu-ն, թուղթ, որը մշակվել է մոտ 800 թվականին Սեկիշու շրջանում (ժամանակակից Իվամին ճապոնիայում) և ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ոչ նյութական մշակութային արժեք է ճանաչվել 2009 թվականին :

Չինաստանում թուղթ կտրելը ավանդական ոճ է և այն առաջացել է հարուստ չինական ասեղնագործության նախշերից և հետագայում վերածվել է ժողովրդական արվեստի:

Jianzhi-ն Չինաստանում կիրառվում է առնվազն մ.թ. 6-րդ դարից: Jianzhi-ն ունի մի շարք հստակ կիրառումներ չինական մշակույթում, որոնցից գրեթե բոլորը առողջության, բարգավաճման կամ դեկորատիվ նպատակների համար են: Կարմիրը ամենաշատ օգտագործվող գույնն է:

Ձիանժիի հատումները հաճախ մեծ շեշտադրում ունեն կենդանիներին խորհրդանշող չինական նիշերի վրա: Այն ընդգրկված է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ոչ նյութական մշակութային ժառանգության ցանկում , որը ստեղծվել է 2009 թվականին : Չինական թղթի կտրումը ճանաչվել և ցուցակագրվել է, քանի որ այն ունի ավելի քան 1500 տարվա պատմություն և ներկայացնում է ողջ Չինաստանի ժողովրդի մշակութային արժեքները:

Չինաստանում կա նաև « Պատերազմի երգեր» ֆիլմը, որը ստեղծվել է հատուկ ոճի անիմացիայի միջոցով Blender կոչվող հավելվածում :

Թղթի ժամանակակից կտրումը վերածվել է առևտրային արդյունաբերության: Ժամանակակից Չինաստանում թղթի կտրումը տարածված է մնում, հատկապես հատուկ միջոցառումների ժամանակ , ինչպիսիք են չինական Նոր տարին կամ հարսանիքները:

Ճապոնական թղթի կտրումը կոչվում է Kiri կամ Kirigami (բառացի նշանակում է կտրված նկար): Ասում են, որ այն զարգացել է մ.թ. 610թ-ից հետո, երբ Չինաստանում հայտնագործված Tesuki Washi թուղթը ճապոնիա բերվեց Կորեայից բուդդայական վանական Դոնչոյի կողմից: Ճապոնացիները առևտրային դարձրեցին ձեռքով թղթի պատրաստումը և մ.թ. 800 թվականին նրանց հմտություններն անմրցունակ էին:

Ճապոնական վաշիի առատությունը նշանակում էր թղթի կտրում և այնպիսի ճյուղեր, ինչպիսիք են Կամիկիրինին

(կատարողական թղթի կտրումը էդո ճապոնիայում), զարգացան շատ արագ տեմպերով:

Վաշի թուղթը, որն այսօր աշխարհում ամենաշատն օգտագործվում է թղթի կտրման, գրքագերծման, ժապավենների և բազմաթիվ այլ կիրառումների համար, ոչ թե Tesuki washi-ն է, այլ իրականում ճապոնական Sekishu washi-ն, թուղթ, որը մշակվել է մոտ 800 թվականին Սեկիշու շրջանում (ժամանակակից Իվամին ճապոնիայում) և ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ոչ նյութական մշակութային արժեք է ճանաչվել **2009** թվականին :

Ինդոնեզիայի ավանդական արվեստը կրել է ավանդական չինացի արհեստավորների ազդեցությունը : Բատիկը ինդոնեզական ավանդական արվեստ և թղթի կտրում է: Բատիկը շրջանակված է պրոֆիլով՝ բացահայտելու Բատիկի բարդ մանրամասները:

Ֆիլիպինյան մի քանի արիեստներ օգտագործում են թղթի կտրում: Ֆիլիպինյան Սուրբ Ծննդի *պարուլը* (ավանդական աստղաձև լապտերն է) զարդարված է գունավոր թղթով, որը կտրված է տարբեր ձևերով, ինչպիսիք են ծաղկային ձևավորումները դեմքերին, պոմպոնները և աստղի կետերի «պոչերը»:

Գոյություն ունի նաև *pabalát-h* (փաթաթման) արվեստը, որտեղ գունավոր թուղթը մանրակրկիտ կտրվում է փոքր մկրատով և օգտագործվում *pastillas de leche* (կարաբառ կաթնային կոնֆետ) և այլ ավանդական քաղցրավենիքները պատելու համար: Թղթի կտրումը ներգրավված է նաև *բանդերիտների* (փողոթորների) ստեղծման մեջ, որոնք աչքի են ընկնում *ֆեստայի* ձևավորման մեջ. դրանք կարող են լինել մշակված կամ պարզ կտրված թղթե քառակուսիներ և եռանկյուններ, որոնք փաթաթված են փողոցների վրա:

Հրեական թղթի կտրում

Միգրայի թուղթ , Արեվելյան Եվրոպա , 19-րդ դար

Թղթեր կտրելը եղել է հրեական արվեստի տարածված ձև միջնադարից՝ կապված տարբեր սովորույթների և արարողությունների հետ, կապված տոների և ընտանեկան կյանքի հետ: Թղթե կտորները հաճախ զարդարում էին *կետուբոտը*՝ - (ամուսնական պայմանագրերը), *միզրախները* և տոնական առիթների զարդերը: Մի պատմություն պատմում է ռաբբի Շեմ-Թովբեն Յիցհակբեն Արդուբիելի մասին, որը պարզել է, որ իր թանաքը սառել է, շարունակել է գրել ձեռագիրը՝ տառերը կտրելով թղթի մեջ: Մոտավորապես 17-րդ դարում թուղթ կտրելը դարձել էր փոքր կրոնական արտեֆակտների հայտնի ձև, ինչպիսիք են *Mizrachs-ը* Shavuot դեկորացիաները:

20-րդ դարում հարայելում վերածնվեց հրեական թուղթ կտրելու արվեստը: Այսօր այն առավել հաճախ օգտագործվում է *mizrachs-ի* և *ketubot-ի* համար.

Papel picado- ն մեքսիկական թուղթ կտրելու արվեստն է: Հյուսվածքային թուղթը կտրվում է բարդ ձևերի մկրատով կամ փոքր, սուր սայրերով; այս տեխնիկան հաճախ օգտագործվում է դեկորատիվ պաստառներ արտադրելու համար

Սլավոնական

Թուղթ կտրելու արվեստի ձևի գեղեցիկ սլավոնական տարբերակը, որը տարածված է Բելառուսում, Լեհաստանում և Ուկրաինայում, կոչվում է Wycinanki ([Вycinанки) Լեհաստանում կամ Vytynanky (Витинанки) Ուկրաինայում կամ Wycinanki (Wycinanki) Բելառուսում: Աբլորները, ծաղիկները և տոնական մոտիվները հաճախ դառնում են այս վառ և բազմաշերտ ստեղծագործությունների թեման:

Շվեդիա-Սուրբ Ծնունդն այն է, երբ շվեդական և շվեդական-ամերիկյան տներում հայտնաբերվում են կտրված և մշակված թղթի ծաղիկներ, կոնֆետների կոնֆետներ, որոնք կոչվում են կրեկեր և կյուսկրոնա , որոնք ծածկված են կտրված թղթով:

Շվեյցարիա

Թուրթ կտրելու շվեյցարական ավանդույթ կա, հատկապես Pays-d'Enhaut-ում :

Սիլուետը **կարող** է վերաբերել սև թղթից ուրվագծեր կամ դիմանկարներ կտրելու արվեստին: Ժամանակակից թուրթ կտրողները սովորաբար հետևում են վերը թվարկված «ավանդական» ոճերից մեկին կամ մի քանիսին, մինչդեռ մյուսները սկսել են ընդլայնել արվեստը նոր ոճերի, մոտիվների և դիզայնի մեջ: Ժամանակակից թուրթ կտրելը երբեմն կապված է նաև տրաֆարետային արվեստի հետ, որը բխում է գրաֆիտի արվեստում օգտագործվող տեխնիկայից: Գրաֆիտի արվեստում ձեռքով կտրված տրաֆարետների օգտագործումը վերջին տարիներին Արժանացել է միջազգային ուշադրությանը մասամբ նկարիչ Բենքսիի շնորհիվ :

Վերջին տարիներին շատ է զարգացել ճարտարապետական կիրիգամին: Այն իրենից ներկայացնում է կտրման միջոցով ստացված 3D պատկերներ՝

